

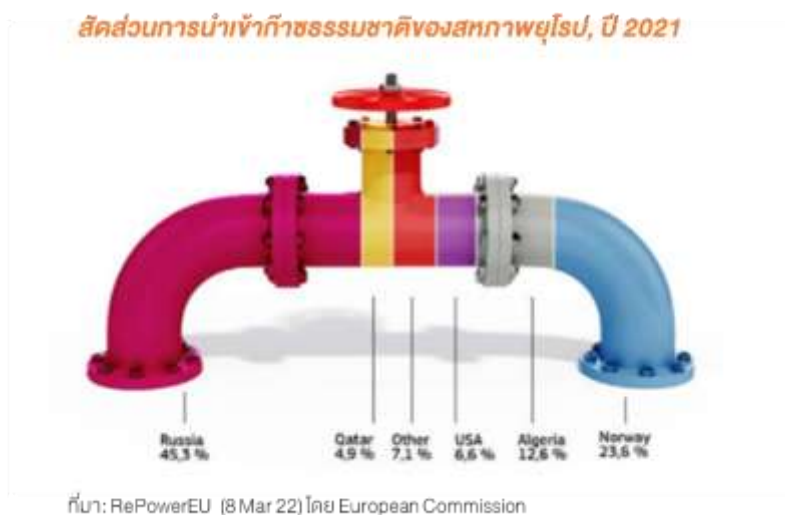
มองศึกรัสเซีย-ยูเครน...โอกาสเร่งเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสีเขียว

ดร.ฐิติมา ชูเชิด
ผู้อำนวยการ
ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากสถานการณ์รัสเซียบุกยูเครนที่ปะทุขึ้น สหรัฐฯ จับมือชาติพันธมิตรยกระดับการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ และควบคุมการส่งออกนำเข้าสินค้าบางชนิดกับรัสเซีย นอกจากนี้ยังคว่ำบาตรธนาคารกลางรัสเซีย และตัดธนาคารรัสเซีย ออกจากเครือข่ายการทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างประเทศ (ระบบ SWIFT) ฟากรัสเซียก็ตอบโต้ด้วยการขู่ว่าจะไม่ส่งออกพลังงานให้ เพราะถือว่าเป็นผู้ผลิตหลักของโลกอยู่ ซึ่งหากทำเช่นนั้นจริงจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางพลังงานของประเทศแถบยุโรปมากที่สุด เพราะนำเข้าจากรัสเซียเป็นหลัก สหภาพยุโรปจึงต้องพยายามหาทางออกลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิลนำเข้าจากรัสเซียและเร่งผลิตพลังงานสะอาดใช้เองให้เร็วขึ้นอีก วันนี้จึงอยากชวนผู้อ่านมาจับตาผลของสงครามรัสเซีย-ยูเครนต่อโอกาสเร่งเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาดในโลกกันค่ะ

I. สหภาพยุโรปเร่งแก้เกมพึ่งพาพลังงานรัสเซียอย่างไร?

ที่ผ่านมาสหภาพยุโรปยังต้องพึ่งพาพลังงานฟอสซิลนำเข้าประมาณ 60% ของความต้องการใช้ โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติ น้ำมันดิบ และถ่านหินที่นำเข้ามากถึง 90% 97% และ 70% ของความต้องการบริโภค ซึ่งส่วนใหญ่นำเข้าจากรัสเซียประมาณ 45% 27% และ 46% ตามลำดับ

เมื่อสหภาพยุโรปเจอแรงกดดันจากรัสเซียเช่นนี้ จึงต้องเร่งหาทางออกเพื่อความมั่นคงทางพลังงานในระยะยาว โดยในวันที่ 8 มีนาคม 2565 คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ประกาศแผนปฏิบัติการร่วมระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก ([แผน REPowerEU](#)) เพื่อลดผลกระทบจากราคาน้ำมันแพงและการขาดแคลนแหล่งพลังงาน และต้องการยุติการพึ่งพาพลังงานจากรัสเซียให้ได้ภายในปี 2030 ซึ่งต้องอาศัยเจตนารมณ์แน่วแน่ในการกระจายแหล่งนำเข้าพลังงาน เร่งสร้างเทคโนโลยีผลิตพลังงานสะอาด และลดความต้องการใช้พลังงานฟอสซิล ยิ่งตั้งเป้าเปลี่ยนผ่านสู่การใช้พลังงานสะอาดได้เร็วและชัดเจนขึ้น ก็จะช่วยทดแทนการนำเข้าพลังงานจากรัสเซียได้เร็วขึ้นตามมา

แผน REPowerEU ประกอบด้วยแผนระยะสั้น – ยาว สรุปได้ดังนี้

1. **แผนเร่งด่วน** ธนาคารกลางยุโรปประเมินว่า ราคาพลังงานแพงจะทำให้ GDP สหภาพยุโรปในปีนี้อลดลงถึง 0.5% และสถานการณ์รัสเซีย-ยูเครนจะยิ่งซ้ำเติมผลกระทบเพิ่มอีก จึงต้องออกมาตรการเร่งด่วนบรรเทาผลกระทบต่อปัญหาความยากจนและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ โดยมีแผนจะ**บรรเทาราคาขายปลีกพลังงานและช่วยเหลือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรง** ให้ประเทศสมาชิกสามารถใช้มาตรการคุมราคาก๊าซและค่าไฟฟ้า (regulated prices) หรือให้เงินช่วยเหลือเป็นการชั่วคราวได้ เพื่อบรรเทาภาระรายจ่ายพลังงานของครัวเรือนรายได้น้อย เกษตรกร และธุรกิจขนาดเล็ก โดยสามารถใช้มาตรการภาษีนำรายได้รัฐบาลที่จัดเก็บได้เกินคาด (windfall) จากราคาพลังงานสูง และรายได้จากการซื้อขายการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (emission trading revenues) มาใช้รองรับภาระรายจ่ายจากมาตรการช่วยเหลือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรงข้างต้นได้ ซึ่งจัดว่าเป็นมาตรการเพิ่มเติมจากชุดมาตรการเดิมใน [toolbox](#) ที่เคยประกาศไปเมื่อเดือนตุลาคม 2564 ตั้งแต่ช่วงแรกที่สหภาพยุโรปต้องเผชิญกับสถานการณ์ราคาพลังงานแพง

นอกจากนี้ ยังมีแผนจะ**เร่งจัดหาพลังงานให้พอใช้ในฤดูหนาว** โดยประกาศให้ทุกประเทศเตรียมสะสมพลังงานให้พร้อมเผื่อกรณีเลวร้ายที่ไม่อาจนำเข้าพลังงานจากรัสเซียได้เลย ซึ่งแต่ละประเทศจะต้องสำรองพลังงานให้ได้อย่างน้อย 90% ของศักยภาพการจัดเก็บภายในวันที่ 1 ตุลาคมของทุกปี และสร้างแรงจูงใจให้ธุรกิจเร่งจัดหาพลังงานล่วงหน้าโดยเพิ่มอัตราคืนภาษี (tax rebate) ให้เป็น 100%

2. **แผนลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิลจากรัสเซียภายในปี 2030** โดยกระจายแหล่งจัดหาก๊าซผ่านการนำเข้าก๊าซธรรมชาติเหลว (Liquefied Natural Gas: LNG) และการเชื่อมโยงระบบท่อส่งก๊าซจากผู้ผลิตรายอื่นนอกจากรัสเซีย การตั้งเป้าขยายกำลังการผลิตพลังงานทดแทนก๊าซ LNG ด้วยก๊าซชีวภาพ (biomethane) และพลังงานไฮโดรเจนภายในปี 2030 และ**ลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิล**ในระดับครัวเรือน อาคาร ภาคอุตสาหกรรม และประเทศ ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน (เช่น ปรับลดอุณหภูมิเครื่องทำความร้อน 1 องศาเซลเซียส ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคา และปั๊มความร้อนระบบใหม่) เร่งลงทุนโครงสร้างพื้นฐานพลังงานสะอาดจากลมและแสงอาทิตย์ เร่งลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคอุตสาหกรรม รวมถึงเร่งกระบวนการออกใบอนุญาตโครงการผลิตพลังงานทดแทนให้สะดวกรวดเร็วขึ้นอีก

II. โอกาสไทยเรียนรู้...การเร่งปรับตัวของชาติที่โดนสถานการณ์บังคับ

หันมามองไทยเราก็นำเข้าน้ำมันดิบสุทธิสูงถึง 90% แม้จะนำเข้าโดยตรงจากรัสเซียไม่มากเท่ายุโรป แต่คนไทยก็ต้องเผชิญผลกระทบจากสงครามที่ทำให้ราคาโภคภัณฑ์โลกสูงส่งผ่านไปต้นทุนพลังงานและต้นทุนการผลิตอื่นๆ ทำให้ค่าครองชีพคนไทยแพงขึ้นอยู่ดี แม้ไทยจะมีกลไกอุดหนุนราคาพลังงานจากภาครัฐลดผลกระทบได้บ้าง แต่ก็เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและช่วยเหลือวงกว้าง ซึ่งไม่ยั่งยืนและสร้างภาระการคลังสูงมาก¹ ในยามที่กำลังเงินภาครัฐมีจำกัดและสถานการณ์ราคาน้ำมันมีแนวโน้มสูงต่อเนื่องหากสงครามรัสเซีย-ยูเครนยืดเยื้อ อีกทั้งภาครัฐยังต้องเผื่อกำลังเงินไว้รับมือกับศึกโควิด-19 ต่ออีก ที่สำคัญกลไกอุดหนุนพลังงานเช่นนี้ไม่จูงใจให้ประชาชน ธุรกิจ รวมถึงภาครัฐเองเร่งปรับตัว

¹ ข้อมูล ณ วันที่ 13 มีนาคม 2565 พบว่า กองทุนน้ำมันฯ มีหนี้สินจากการอุดหนุนราคาพลังงานสะสมกว่า 5 หมื่นล้านบาท ผ่านการตรึงน้ำมันดีเซล 2.9 หมื่นล้านบาท และ LPG 2.3 หมื่นล้านบาท เมื่อหักกลบกับสินทรัพย์แล้ว ฐานะกองทุนฯ ยังติดลบเกือบ 3 หมื่นล้านบาท ซึ่งสถานะเริ่มติดลบมาตั้งแต่ปลายปี 2564 แล้ว ทำให้รัฐบาลต้องขยายเพดานกู้เงินของกองทุนฯ ให้เป็นระยะ เพื่อเปิดทางให้กองทุนฯ สามารถชดเชยเสริมสภาพคล่องได้หากต้องอุดหนุนราคาพลังงานต่อเนื่องได้ในภาวะราคาพลังงานโลกแพงขึ้นมาก และเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2565 รัฐบาลยกเลิกเพดานกำหนดวงเงินบริหารกองทุนฯ รวมวงเงินกู้ยืมไม่เกิน 4 หมื่นล้านบาทออกไปแล้ว เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในกองทุนน้ำมันฯ ในการรับมือวิกฤตการณ์พลังงานโลก

ตามสถานการณ์ทวนกระแสโลกาภิวัตน์ที่หลายประเทศพยายามลดการพึ่งพาระบบพลังงานโลก (deglobalization) หันมาผลิตพลังงานทดแทนใช้เองให้มากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นคงและเป็นอิสระทางพลังงาน

ไทยจึงควรมองโอกาสนี้มุ่งเปลี่ยนผ่านสู่การใช้พลังงานสะอาดในระยะยาว ลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิลเข้าสู่วิถีลดโลกร้อน เช่นที่หลายประเทศใหญ่กำลังเร่งเดินเครื่องเต็มสูบได้ทันการณ์ ในภาวะเช่นนี้หากคนไทยช่วยกันประหยัดพลังงาน นอกจากจะช่วยลดภาระค่าครองชีพจากน้ำมันแพงค่าของแพงได้แล้ว ยังช่วยชาติลดการนำเข้าพลังงาน ราคาแพงและลดภาระการอุดหนุนได้อีกด้วย ที่สำคัญการเร่งปรับตัวของผู้ผลิตไทยมาให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตที่ช่วยลดโลกร้อน จะช่วยลดผลกระทบจากการโดนหางเลขมาตรการสิ่งแวดล้อมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่อาจรุนแรงขึ้นจากการส่งออกค้าขายกับประเทศนั้น ๆ ที่เร่งเปลี่ยนผ่านมาใช้พลังงานสีเขียว โดนเก็บภาษีเร่งลดโลกร้อนแพงขึ้นตามไปด้วยก็เป็นได้ค่ะ

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

อ้างอิง

European Commission, “Communication on REPowerEU: Joint European action for more affordable, secure and sustainable energy”, 8 March 2022